

УДК 616-056.2-037-053.6

ПЕРЕСИПКІНА Т.В.

ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків Національної академії медичних наук України», м. Харків

СТАН ЗДОРОВ'Я ТА ПРОГНОЗ ПОШИРНОСТІ ЗАХВОРЮВАНЬ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ УКРАЇНИ

Резюме. Наведено аналіз стану здоров'я підлітків України, методом прогнозування визначено тенденції та динаміку змін у структурі поширеності хвороб серед підлітків.

Ключові слова: здоров'я, підлітки, поширеність захворювань, прогноз.

Системний підхід, визначений у працях фундаторів соціальної медицини [1, 2], дозволяє розглядати суспільне здоров'я як найважливіший із результатів впливу соціальних факторів і умов життя, виражаючи цей вплив через систему медико-статистичних і демографічних показників, що є загальноприйнятими. Дані індикатори, за якими оцінюють здоров'я населення, включають 3 групи: демографічні показники, показники фізичного розвитку населення і дані захворюваності та поширеності хвороб. У сучасних умовах збереження здоров'я, ефективність системи охорони здоров'я і економічна ефективність взаємопов'язані. Добре здоров'я людей сприяє процесам економічного відновлення і розвитку країни [2].

Моніторинг показників популяційного здоров'я може сприяти прийняттю адекватних рішень, дозволяє отримати реальний позитивний ефект щодо здоров'я навіть в умовах обмеженості ресурсів [3]. Стратегічний розвиток будь-якої держави залежить від успішного планування і здійснення поставлених цілей. Реалізацію планів держави завтрашнього дня будуть вирішувати вже сьогоднішні підлітки — юнаки і дівчата.

Тому, на нашу думку, актуальною є оцінка показників здоров'я підлітків як найближчої перспективи нашої держави.

Матеріали та методи дослідження

За даними офіційної статистики [4] було проведено аналіз демографічних показників, стану здоров'я дітей України за десятирічний період. Методом прогнозування часових рядів встановлено темпи зростання поширеності хвороб за окремими класами хвороб серед підлітків України. Статис-

тична обробка даних проведена із використанням пакета прикладних програм (MS Excel, SPSS-17, Statgraphics).

Результати дослідження та їх обговорення

Часто демографічні показники є віддзеркаленням загальної ситуації, що складається в країні. Так, демографічні показники в Україні поки не є оптимістичними [4]. Кількість дітей віком 0–17 років зменшилася від 9 129 178 чоловік у 2005 р. до 8 081 126 у 2010 р., у 2013 р. цей показник становить 7 990 391 дитину. Аналогічна динаміка і серед підлітків, кількість яких становила 2 139 376 у 2005 р.; 1 597 566 — у 2010 р. і 1 369 793 — у 2013 (рис. 1).

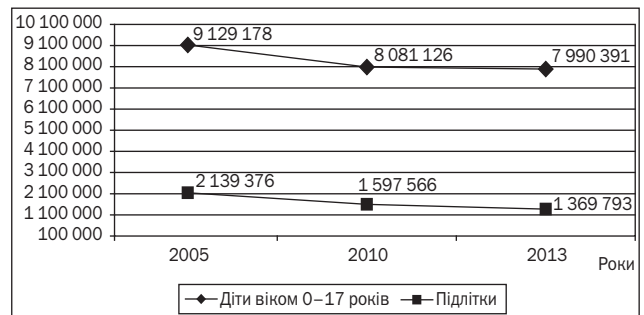

Рисунок 1. Динаміка чисельності дитячого і підліткового населення

Адреса для листування з автором:
Пересипкіна Тетяна Валентинівна
E-mail: medhelpchild@yandex.ru

© Пересипкіна Т.В., 2014
© «Здоров'я дитини», 2014
© Заславський О.Ю., 2014

За даними офіційної статистики [4] відзначено збільшення поширеності захворювань і захворюваності дитячого населення (рис. 2).

Причини зниження показників поширеності та захворюваності за період 2011–2013 рр. потребують поглибленого аналізу для підтвердження зв'язку даної динаміки із поліпшенням здоров'я дитячої популяції.

У 2013 р. поширеність захворювань серед дітей 0–17 років в Україні становила 1920,34 (на 1000 відповідного населення), провідними класами серед якої були: хвороби органів дихання (984,71 ‰); хвороби органів травлення (133,63 ‰); хвороби ока та придаткового апарату (104,35 ‰); хвороби шкіри та підшкірної клітковини (86,22 ‰); хвороби кістково-м'язової системи (84,57 ‰); хвороби ендокринної системи, розладів харчування (83,42 ‰); інфекційні та паразитарні хвороби (65,48 ‰); хвороби нервової системи (59,94 ‰); травми та отруєння (57,05 ‰); хвороби сечостатевої системи (53,18 ‰). Необхідно відзначити, що на тлі деякого зниження поширеності хвороб (2013 р.) порівняно із 2010 роком відзначено зростання показників по-

Рисунок 2. Динаміка показників поширеності хвороб та захворюваності серед дитячого населення України

ширеності за окремими класами хвороб: інфекційні та паразитарні хвороби (від 59,73 у 2010 р. до 65,48 у 2013 р., приріст становив 9,6 ‰); вроджені аномалії (від 27,6 до 30,10, приріст 9,1 ‰); новоутворення (від 8,56 у 2010 р. до 9,21 у 2013 р., приріст 7,6 ‰); хвороби системи кровообігу (від 36,75 до 38,78, приріст 5,5 ‰).

За окремими класами хвороб встановлено зниження зазначеного показника. Найбільше знижен-

Таблиця 1. Фактичні та прогностичні показники поширеності захворювань серед підлітків України

Класи хвороб	Підлітки					
	Фактичний показник поширеності хвороб у 2010 р.	Рангове місце	95% довірчий інтервал	Прогностичне значення (2015 р.)	Рангове місце	Приріст, %
Усі хвороби	20 899,70		17 916,7–24 275,7	23 276,43		11,37
Інфекційні та паразитарні хвороби	455,30	11	388,8–598,0	517,44	11	13,65
Новоутворення	121,80	16	110,36–162,64	150,38	16	23,47
Хвороби крові та кровотворних органів	189,50	15	151,9–228,9	226,627	15	19,59
Хвороби ендокринної системи	1459,90	5	708,00–2298,2	1970,11	4	34,95
Розлади психіки та поведінки	422,40	12	391,57–483,23	434,42	13	2,84
Хвороби нервової системи	1148,10	6	100,06–2506,06	830,93	8	-27,63
Хвороби вуха та соскоподібного відростка	408,50	13	347,12–506,48	467,023	12	14,33
Хвороби системи кровообігу	679,00	10	635,42–874,38	802,74	9	18,22
Хвороби органів дихання	7684,90	1	5777,06–8947,14	7862,22	1	2,31
Хвороби органів травлення	1976,70	2	1693,09–2331,91	2243,31	2	13,49
Хвороби шкіри та підшкірної клітковини	924,70	8	844,236–1098,76	1020,38	7	10,35
Хвороби кістково-м'язової системи	1723,80	3	1942,64–2381,11	2087,02	3	21,07
Хвороби сечостатевої системи	1087,90	7	1193,83–1504,36	1306,20	6	20,07
Вроджені аномалії (вади розвитку)	220,50	14	199,002–280,99	259,61	14	17,74
Травми та отруєння	714,50	9	153,48–1369,52	790,77	10	10,67

ня (негативний приріст) показника поширеності визначено за такими класами хвороб: хвороби ендокринної системи, розлади харчування, порушення обміну речовин (від 93,68 у 2010 р. до 83,47 у 2013 р., приріст $-10,9\%$); хвороби органів травлення (від 144,92 до 133,63, приріст $-7,8\%$); хвороби органів дихання (від 1035,44 до 984,71, приріст $-4,9\%$).

У сучасних умовах в медицині для оцінки здоров'я стають доступними нові методи обробки даних, у тому числі із застосуванням статистичних програм. Так, нами був проведений аналіз статистичних показників поширеності захворювань серед підлітків та юнаків України за період з 1991 по 2012 р. (табл. 1, 2).

Методом прогнозування часових рядів була розрахована оцінка темпів приросту показників за окремими класами хвороб (за винятком класу хвороб ока та придаткового апарату, недолік статистичних даних для побудови моделі).

На підставі вибору оптимальної моделі методу прогнозування часових рядів отримані результати

95% довірчого інтервалу і прогностичне значення показників поширеності хвороб юнаків та підлітків України (табл. 1, 2).

Отримані результати свідчать про тенденцію зростання поширеності хвороб як серед підлітків, так і серед юнаків. У 2015 р. даний прогностичний показник буде становити 23 276,43 серед підлітків і 23 226,59 серед юнаків.

Маючи прогностичні значення поширеності захворювань, стало можливим визначити приріст показника за період 2010–2015 рр. Найбільший приріст даного показника серед підлітків України очікується за такими класами захворювань, як хвороби ендокринної системи (34,95%); новоутворення (23,47%); хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини (21,07%); сечостатевої системи (20,07%); крові та кровотворних органів (19,59%).

Такі темпи приросту, на підставі математичного прогнозу, призведуть до зміни у структурі поширеності захворювань. Більш високі рангові позиції будуть займати хвороби ендокринної системи, роз-

Таблиця 2. Фактичні та прогностичні показники поширеності захворювань серед юнаків України

Класи хвороб	Юнаки					
	Фактичний показник поширеності захворювань в 2010 р.	Рангове місце	95% довірчий інтервал	Прогностичне значення (2015 р.)	Рангове місце	Приріст, %
Усі хвороби	19 725,10		21 345,6–25 104,2	23 226,545		17,75
Інфекційні та паразитарні хвороби	384,20	12	233,83–534,573	425,931	12	10,86
Новоутворення	138,30	15	90,543–186,06	170,0728	15	22,97
Хвороби крові та кровотворних органів	125,60	16	180,923–170,277	156,954	16	24,96
Хвороби ендокринної системи	1134,60	5	1362,7–2271,93	1634,831	4	44,09
Розлади психіки та поведінки	575,30	10	461,213–689,387	619,247	9	7,64
Хвороби нервової системи	1062,70	6	771,93–1500,9	530,47	10	-50,08
Хвороби вуха та соскоподібного відростка	412,70	11	292,86–532,54	490,342	11	18,81
Хвороби системи кровообігу	743,60	9	529,58–957,61	879,5032	8	18,28
Хвороби органів дихання	7512,30	1	4639,4–10386,2	7178,235	1	-4,45
Хвороби органів травлення	1843,10	3	1319,68–2366,52	2171,071	3	17,79
Хвороби шкіри та підшкірної клітковини	907,10	7	710,841–1103,36	966,641	6	6,56
Хвороби кістково-м'язової системи	1973,60	2	1310,31–2636,09	2643,933	2	33,96
Хвороби сечостатевої системи	306,70	13	220,11–393,287	358,7463	13	16,97
Вроджені аномалії (вади розвитку)	247,00	14	170,317–323,68	281,53	14	13,98
Травми та отруєння	901,30	8	414,957–1387,64	940,41	7	4,34

ладів харчування, порушення обміну речовин; сечостатевої системи; шкіри та підшкірної клітковини; системи кровообігу і хвороби вуха та соскоподібного відростка.

Таким чином, до 2015 р., згідно з прогностичними розрахунками, провідними в структурі поширеності захворювань серед підлітків будуть хвороби органів дихання, органів травлення, кістково-м'язової системи та сполучної тканини, ендокринної системи, розлади харчування, хвороби сечостатевої системи (табл. 1).

Серед юнаків з огляду на математичне прогнозування найбільший приріст очікується по класах захворювань ендокринної системи, розладів харчування, порушення обміну речовин (44,09 %); кістково-м'язової системи та сполучної тканини (33,96 %); крові та кровотворних органів (24,96 %); новоутворень (22,97 %); хвороб вуха та соскоподібного відростка (18,81 %).

Грунтуючись на розрахункових темпах приросту, можливо припустити і деякі зміни в структурі поширеності захворювань серед юнаків: більш високі рангові позиції займуть хвороби ендокринної системи, обміну речовин, шкіри та підшкірної клітковини, травми та отруєння, хвороби системи кровообігу і розлади психіки та поведінки (табл. 2).

Тобто серед юнаків найбільш поширеними у 2015 р. захворюваннями стануть хвороби органів дихання, кістково-м'язової системи та сполучної тканини, органів травлення, ендокринної системи, шкіри та підшкірної клітковини.

Висновки

Таким чином, зберігаються негативні тенденції демографічних показників, залишаються високими показники поширеності захворювань серед підліткового населення, переважаючими класами захворювань у 2013 р. були хвороби органів дихання, органів травлення, ока та придаткового апарату, шкіри та підшкірно-жирової клітковини, кістково-м'язової системи. Незважаючи на те, що підтвердження вірогідності даного математичного прогнозу можливе тільки з плином часу, вже сьогодні необхідно враховувати існуючі тенденції у стані здоров'я підлітків для планування організаційних заходів у державному масштабі, використовувати отримані дані в національних програмах з ранньої діагностики або оздоровлення дитячого населення. Встановлені деякі відмінності в прогнозованій структурі поширеності захворювань серед підлітків та юнаків вимагають різних підходів у проведенні діагностичних, лікувальних, оздоровчих і санітарно-освітніх заходів.

Список літератури

1. *Руководство по социальной гигиене и организации здравоохранения / Под ред. П. Лисицына. — М.: Медицина, 1987. — Т. 1. — С. 430.*
2. *Москаленко В.Ф. Системы здравоохранения: Современный контекст. — К.: Книга-плюс, 2012. — 319 с.*
3. *ВОЗ. Европейский региональный комитет, 2012 // «Здоровье — 2020». — www.euro.who.int/ru/about-us/.../regional-committee-for-europe*
4. *Дані Центру медичної статистики МОЗ України, 2013 р. — http://www.moz.gov.ua/ua/portal/oth_stat.html*

Отримано 02.07.14 ■

Пересыпкина Т.В.

ГУ «Институт охраны здоровья детей и подростков Национальной академии медицинских наук Украины», г. Харьков

СОСТОЯНИЕ ЗДОРОВЬЯ И ПРОГНОЗ РАСПРОСТРАНЕННОСТИ ЗАБОЛЕВАНИЙ СРЕДИ ПОДРОСТКОВ УКРАИНЫ

Резюме. Представлен анализ состояния здоровья подростков Украины, методом прогнозирования определены тенденции и динамика изменений в структуре распространенности болезней среди подростков.

Ключевые слова: здоровье, подростки, распространенность заболеваний, прогноз.

Peresyapkina T.V.

State Institution «Institute of Children and Adolescents Health Care of National Academy of Medical Sciences of Ukraine», Kharkiv, Ukraine

HEALTH STATUS AND PROGNOSIS OF DISEASE PREVALENCE AMONG ADOLESCENTS IN UKRAINE

Summary. The article provides an analysis of the health status of adolescents in Ukraine; the tendencies and dynamics of changes in the structure of disease prevalence among adolescents are determined using the method of prognosis.

Key words: health, adolescents, disease prevalence, prognosis.